

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående premiering och stamboksföring av nötboskap samt organisation av kontrollföreningsverksamheten m. m.

(2:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 110 av herr *Bengtsson m. fl.* och II: 378 av herr *Hagman m. fl.*, lika lydande, vari hemställts, att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa och förelägga nästa års riksdag utredning rörande *dels* en utvidgad och förenklad stamboksföring av nötboskap, grundad på, bland annat, inom kontrollföreningarna insamlade primäruppgifter, *dels ock* kontrollföreningsverksamhetens ändamålsenliga organisation och övervakning; samt

2) II: 268 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Eriksson* i Toftered, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att § 16 i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 juni 1922 (nr 302) för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap måtte utgå samt att Kungl. Maj:t i övrigt ville vidtaga sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande den statsunderstödda nötboskapspremieringsverksamheten, att i motionen påtalade missförhållanden undanröjas.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionerna från lantbruksstyrelsen, som vid yttrandet fogat utlåtanden från institutet för husdjursförädling samt styrelserna för avelsföreningen för svensk röd och vit boskap och avelsföreningen för svensk låglandsboskap.

Gällande bestämmelser i de spörsmål, som beröras av förevarande motioner, äro meddelade *dels* i reglementet den 15 juni 1922 (nr 302) för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap, med däri genom kungörelserna nr 79/1929 och 593/1935 gjorda ändringar, samt i kungörelsen samma dag (nr 303) angående statsbidrag till nötboskapsavelns främjande ävensom i kungörelsen den 18 maj 1934 (nr 147) om inskränkning under kalenderåret 1934 av den med statsmedel understödda verksamheten

för nötboskapsavelns främjande, vilken sistnämnda kungörelse givits tillämpning även under åren 1935 och 1936, *dels ock* i kungörelsen den 15 april 1932 (nr 72) angående statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 364 och 592/1935.

Institutet för husdjursförädling, vars utlåtande begränsats till frågorna om stamboksföreningen och kontrollföreningsverksamheten, har härutinnan anfört följande.

I sin motion framhåller herr Bengtsson m. fl. bl. a. att enligt nu gällande *stamboksregler* erfordras minst fem på varandra följande i stamboken verifierade korsningsgenerationer för att djur skall kunna införas i stambokens huvudavdelning; samt att, för att tjurar skola kunna bli föremål för stambokföring, fordras — på visst undantag när — att de äro fallna efter i stambokens huvudavdelning införda föräldrar. Därav följer, framhålla motionärerna, att det i många fall erfordras mer än en mansålder, innan ättlingar av ursprungligen icke stambokförda djur kunna införas i stambokens huvudavdelning, vilket i sin tur måste ha till följd, att många djurägare underlåta att påbörja ett sådant arbete, vars frukter till betydande del endast komma en efterföljande generation till godo. Motionärerna önska därför en revidering av nu gällande stamboksregler i synnerhet som dessa icke till alla delar kunna sägas stå i god överensstämmelse med den moderna ärftlighetslärans grundprinciper.

Dessa synpunkter vill institutet för sin del understryka. De stora kraven på många förberedande generationer innan djur kunna intagas i stambokens huvudavdelning utgöra i regel krav av mera formell än reell innebörd. Att så är förhållandet belyses av ett försök till utredning av det verkliga saksäket, som utförts inom institutet.

På grund av vad här ovan anförts anser institutet att stambokföringen bör kunna förenklas. Samtidigt bör emellertid *kontrollföreningsverksamheten* organiseras så, att de genom kontrollföreningarna insamlade primäruppgifterna på ett effektivare sätt än hittills kunna utnyttjas i avelsarbetets tjänst. Härför synes vara nödvändigt att kontrollföreningsresultaten — i form av kontaktkopior el. dyl. — årligen uppsamlas på central plats, för att där vara föremål för ständigt fortlöpande bearbetningar, avseende i främsta rummet att vara till ledning för en säkrare och sakligt riktigare tjurbedömning. Institutet får därför tillstyrka den av herr Bengtsson m. fl. gjorda motionen om utredning rörande stamboksföreningen av nötboskap samt organisation av kontrollföreningsverksamheten, men vill därvid framhålla *dels*, att utredningen även bör omfatta reglerna för tjurbedömningen och nötboskapspremieringsverksamheten och *dels* att såväl den praktiska som den teoretiska sakkunskapen blir representerad vid denna utredning.

Avelsföreningen för svensk röd och vit boskap har beträffande stamboksföreningen och kontrollföreningsverksamheten anfört följande.

I frågan om *stamboksföreningen* vill avelsföreningens styrelse anföra:

Den moderna ärftlighetsläran har givit avelsarbetet ett utmärkt stöd. Den har påvisat den lagbundna förärvningen och därigenom avlägsnat flera oklara uppfattningar samt spritt ljus över åtskilliga spörsmål. Men man kan knappast säga, att den anvisat nya vägar för det praktiska avelsarbetet. Ärftlighetsläran har dock ådagalagt, att i många fall önskvärda egenskapskombinationer av bestående natur *kunna* uppkomma redan vid exempelvis en första korsning, men den kan ej analysera sådana fall och därmed fastställa, att

så verkligen skett. Det är emellertid ej uteslutet, att de resultat, som ärftlighetsforskningen kommit till, skulle kunna motivera, att frågan om en inskränkning av antalet förberedande klasser togs upp till prövning. Ärftlighetslärans landvinningar få emellertid ej överskattas, och man bör med varsamhet angripa det bestående och beprövade, då man ej kan sätta något fullgott i stället.

Motionärerna påpeka, att endast tjur, fallen efter i stambokens huvudavdelning införda föräldrar, kan bli föremål för stamboksföring. Motionärerna synas räkna med att alla s. k. R-kor äro godtagbara som »tjurmödrar», och anse, att denna grupp av kor är så liten, att nöjaktigt urval bland av dem födda tjurkalvar ej kan äga rum.

Med anledning härav vill avelsföreningens styrelse framhålla:

Enligt gällande bestämmelser för inregistrering erfordras för intagande i klass R av stamboken, att ko lämnat en avkastning av 120 kg smörfett med ett medelfetthaltsläge av 3.6 0/0. För s. k. »tjurmoder» äro fordringarna 140 kg smörfett vid en medelfetthalt av 3.7 0/0 eller 160 kg smörfett med 3.6 0/0.

Föreningen har också under utarbetande ett system för bedömning av tjurar, vilket grundas på avkommebedömning med särskiljande av avkastningsegenskaper och exteriöra egenskaper.

Båda dessa åtgärder avse att möjliggöra ett urval av de ur produktions-synpunkt värdefullaste moderdjuren, vadan alltså den av motionärerna framförda synpunkten är beaktad.

Genom dessa inskränkningar vid urvalet kommer antalet tjurmödrar att bli något mindre än vad motionärerna synas räkna med. Det bör dock framhållas, att antalet kor, inregistrerade i klass R av avelsföreningens stambok för varje år ökas, vilket följande sammanställning visar.

År	Antal i S. R. B. stambok inregistrerade R-kor
1928	1611
1929	1632
1930	1919
1931	2462
1932	3194
1933	2838
1934	3287
1935	3864

Frågan om antalet tjurmödrar är tillräckligt stort för tillgodoseende av behovet av stamboksgilla tjurar, är naturligtvis under alla förhållanden i högsta grad beaktansvärd. En utredning av frågan får därför av styrelsen förordas.

Motionen I: 110 innehåller förutom vad som härovan återgivits jämväl en hemställan om att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande *kontrollföreningsverksamhetens* ändamålsenliga organisation och övervakning. Till denna del av motionen får styrelsen på det livligaste yrka bifall, så mycket hellre som föreningen i en till kungl. lantbruksstyrelsen ställd skrivelse av den 24 januari 1935 framhållit såsom sin mening, att varje strävan att göra kontrollarbetet fullt effektivt är utomordentligt beaktansvärd, och desslikes såsom ett krav framhållit, att all s. k. a-kontroll måtte bliva så noggrann, att man med fullt förtroende för kontrollmaterialets tillförlitlighet kan söka avelsdjur inom varje till avelsföreningen ansluten besättning.

Avelsföreningen för svensk låglandsboskap har anfört huvudsakligen följande.

Beträffande motionen I: 110 och motionärernas kritik av gällande stamboksföring kan avelsföreningens styrelse meddela, att det sedan länge varit fråga om att slopa förberedande avdelningens klassindelning, varigenom det skulle bli möjligt, att i huvudavdelningen införa framstående djur med kort pedigree, d. v. s. en antavla med ett fåtal kontrollerade anföräldrar. Till grund för klassindelningen i vår förberedande stambok har legat tyskarnas bestämmelser för genomgående korsning (»Verdrängungskreuzung»). Avelsföreningens förberedande stambok omfattar f. n. praktiskt taget endast 4 klasser. Klass I har nämligen blivit en samlingsklass, i vilken kor utan kontrollerad härstamning kunna inregistreras. Styrelsens majoritet anser, att frågan om klassindelningens upphörande är för tidigt väckt. Däremot har styrelsen ingenting emot, att tjurar fallna efter kor i klass V hädanefter liksom för några år sedan få införas i huvudstamboken. Härigenom skulle antalet goda tjurmödrar ökas avsevärt, även om man ställer större fordringar beträffande avkastningen på sådana mödrar i klass V än på de s. k. rasrena. Behovet av goda men billiga avelstjurar skulle härigenom lätt kunna fyllas. Redan nu är det gott om billiga tjurar. Stamboksförda sådana med mycket framstående mjölkhärstamning men med mindre tilltalande exteriör kunna erhållas för slaktvärdet. Skulle, såsom fil. d:r Kåre Bäckström förordar, den konstgjorda sädesöverföringen bliva allmänt praktiserad inom husdjursaveln, bleve säkerligen tillgången på avelstjurar så stor, att man för prisets skulle ej behöva avstå från fordran på s. k. rasrenhet hos tjurmödrarna.

Vad angår motionärernas påstående att reglerna för stamboksföringen icke till alla delar kunna sägas stå i god överensstämmelse med den moderna ärftlighetslärans grundprinciper kan föreningens styrelse icke gilla. Utan att på något sätt undervärdera motionärernas vetenskapliga kapacitet kan nämligen påpekas, att reglerna för stamboksföringen icke stå i strid med de resultat på ärftlighetsforskningens område, som äro publicerade. Dessa resultat kan man erhålla kändedom om genom studiet av »Handbuch der Vererbungs-wissenschaft», »Neue Ergebnisse der Zwillingsforschung beim Rind» och »Der Forschungsdienst». Avelsföreningen för S. R. B. har tillsatt en kommitté med uppdrag att utreda i vad mån det är möjligt att tillämpa den moderna ärftlighetsläran inom det praktiska avelsarbetet. Avelsföreningen för svensk låglandsboskap har haft tillfälle att genom ombud följa denna kommittés arbete. Då i kommitténs verksamhet deltagit ej blott framstående praktiska djuruppfödare utan även vetenskapsmän på husdjursgenetikens område, känner låglandsföreningens styrelse icke något behov av utredning från annat håll angående gällande stamboksreglers överensstämmelse med den moderna ärftlighetsläran. Ärftlighetsforskningen inom husdjursaveln skall ju bedrivas av Institutet för husdjursförädling på Wiad och kan icke av ekonomiska skäl utövas av avelsföreningarna.

Att en avsevärd förenkling i stamboksförandet skulle kunna genomföras genom ett effektivt utnyttjande av det material, som insamlas och kontrolleras inom samtliga till kontrollföreningsverksamheten anslutna besättningar, torde näppeligen vara överensstämmande med verkligheten. F. n. erhåller avelsföreningen för svensk låglandsboskap genom Kungl. Lantbruksstyrelsen från kontrollföreningarna samtliga uppgifter, som beröra djurens avkastning och härstamning. Att på ett mera effektivt sätt än hittills utnyttja detta material är säkerligen ej möjligt.

De i motionen II: 268 påtalade missförhållandena skulle enligt motionärernas mening bestå däri,

1:o att premieringsnämnden kan ålägga en tjurförening att köpa en tjur, som föreningen icke önskar förvärva, samt också förhindra ett förvärv, som föreningen anser önskvärdt;

2:o att försäljningen av avelstjurar numera i stort sett är förbehållen innehavare av större kobesättningar; samt

3:o att vid stamboksföring och premiering för stort avseende fästes vid respektive djurs exteriör och för litet vid samma djurs produktionsegenskaper.

Det förstnämnda av dessa missförhållanden är enligt styrelsens mening mycket allvarligt, men bör kunna avhjälpas av Kungl. Maj:t utan hjälp av en dyrbar utredningskommitté.

Att försäljningen av avelstjurar numera i stort sett skulle vara förbehållen innehavare av större kobesättningar är ifråga om låglandsrasen ett påstående utan grund i verkligheten. De svartbrokiga låglandstjurarna uppfödas och försäljas huvudsakligen av innehavare av besättningar med 25 kor och därunder. Tjuruppfödning är i regel icke någon lukrativ affär, varför de större gårdarna tyvärr helst avstå från densamma.

Att vid stamboksföring för stort avseende fästes vid djurens exteriör och för litet vid deras produktionsförmåga äro slagord, som åstadkomma mera skada än nytta. Vid stamboksföringen fordras nämligen att probanden eller dennes moder visat en i förhållande till miljöförhållandena stor prestation beträffande såväl mjölmängd som fetthalt. Detta har haft till följd, att de rasrena korna lämna avsevärt högre avkastning än icke stamboksförda djur. Inom låglandsrasens hela avelsområde steg medelavkastningen hos rasrena kor under åren 1925—1931 från 4,347 kg. mjölk med 3.44 % fett till 5,087 kg. mjölk med 3.54 % fett. Under kontrollåret 1930—1931 lämnade 3,326 rasrena kor i Malmöhus län 5,179 kg. mjölk med 3.56 % fett i medeltal. Tyvärr utnyttjas icke alltid våra kors inneboende prestationsförmåga, därför att anskaffandet av tillräckliga mängder foderäggvita vållar alltför stora kostnader. Högre fordringar på mjölkavkastningen kunna f. n. icke ställas vid stamboksföringen. Redan nu framhålles från många håll, att de föreskrivna minimisiffrorna beträffande mjölkavkastningen vid stamboksföringen äro tecken på en osund strävan efter rekordsiffror. Utomlands har på sista tiden påpekats, att man börjat försumma djurens exteriör vid bedömningen av deras kvalitet. Detta missförhållande kan spåras även i vårt land. De stamboksförda nötkreaturen hava sällan fullt tillfredsställande exteriör. Större uppmärksamhet än hittills bör därför otvivelaktigt ägnas åt djurens kroppsbyggnad, konstitution och hälsotillstånd.

Avelsföreningens styrelse tillstyrker gärna, att Kungl. Maj:t vidtager sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande den statsunderstödda nötboskapspremieringsverksamheten att verkliga missförhållanden bli undanröjda, särskilt som härför icke torde krävas något dyrbart utredningsarbete.

Slutligen vill avelsföreningens styrelse som sin mening uttala, att den utredning, som kan anses ofrånkomlig i anledning av ovannämnda motioner nr I: 110 och II: 268 bör anförtros åt 1933 års mjölk- och mejeritredning.

Lantbruksstyrelsen har anfört följande:

a) *Stamboksföringen.*

I motionerna I: 110 och II: 378 framhålles, att med gällande ordning för stamboksföring samt krav på i stambok redovisad härstamning svårighet mött att tillgodose behovet av kvalificerade tjurar; och hemställes med anledning härav om utredning rörande en utvidgad och förenklad stamboksföring av nötboskap. Av motiveringen synes framgå, att motionärerna åsyfta

en förenkling och utvidgning av stamboksföringen av nötkreatur genom utnyttjande i högre grad än hittills av de uppgifter, som kunna inhämtas genom kontrollföreningarnas medverkan. Emellertid hava också vissa erinringar riktats mot kontrollföreningarnas arbete. I sådant avseende åberopa motionärerna bland annat Lantbruksstyrelsens skrivelse den 5 september 1934 till Kungl. Maj:t angående understöd till kontrollföreningsverksamheten, innebärande bland annat en hemställan om statsbidrag jämväl för anordnande av överkontroll över kontrollföreningsverksamheten. Motionärerna hemställa om utredning jämväl rörande kontrollföreningsverksamhetens ändamålsenliga organisation och övervakning.

Vad dessa motionärer anfört i fråga om tillgodoseende av behovet utav erkända, dugliga avelstjurur, har varit föremål för uppmärksamhet jämväl från Lantbruksstyrelsens sida. Förhållandena ligga emellertid, såvitt Lantbruksstyrelsen kunnat finna, olika till inom olika delar av landet. Speciellt inom fjällboskapens område har på grund av där förekommande mer eller mindre fullständig, ärftlig sterilitet frågan rörande tjurförsörjningen råkat i ett så svårt läge, att därav torde framtingas särskilda åtgärder i syfte att få tjurproduktionen lagd på en bredare bas. Att jämväl inom andra områden behov av utvidgad tjurproduktion, eventuellt med stöd av en på bredare bas lagd stamboksföring, kan förefinnas, synes Lantbruksstyrelsen icke vara uteslutet. Att en närmare utredning kommer till stånd angående de åtgärder, som erfordras på området, och som utan skada för avelns utveckling kunna vidtagas, finner Lantbruksstyrelsen utan tvivel påkallat. Styrelsen har således intet att erinra mot det framställda utredningskravet i denna del.

b) *Kontrollföreningsverksamheten.*

Frågan angående kontrollföreningsverksamhetens organisation har varit föremål för utredning av 1933 års mjölk- och mejerikutredning. Denna utredning låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1935 års riksdag. Det synes Lantbruksstyrelsen knappast lämpligt att nu föranstalta om ny utredning angående samma spörsmål. Den sida av detta spörsmål, som motionärerna närmast torde åsyfta, eller en skärpt överkontroll, behandlades jämväl i nämnda utredning och föranledde mjölk- och mejerikutredningen att förorda bestämmelser härutinnan av samma art, som den Lantbruksstyrelsen ifrågasatt i förenämnda skrivelse den 5 september 1934 och sedermera ånyo föreslagit i samband med äskande av anslag för budgetåret 1936/1937 till kontrollföreningsverksamheten.

c) *Premieringsverksamheten.*

I motionen II: 268 framställas vissa erinringar mot gällande bestämmelser i fråga om den statsunderstödda nötboskapspremieringen. Då denna för närvarande så gott som uteslutande avser tjurföreningsverksamheten och dess understödande, gäller kritiken, såvitt Lantbruksstyrelsen kan finna, just denna fråga. Speciellt synes det, som om motionärerna riktat sig mot bestämmelsen, att såsom villkor för bidrag av allmänna medel skall gälla, att »vederbörande premieringsnämnd på förhand givit sitt förord till inköp av den tjur det gäller», samt att talan icke må föras mot prövningsnämndens beslut. Motionärerna förmena vidare, att de senaste årens höga tjurpriser möjligen kunna hava föranletts av bestämmelsen, att storleken av tilläggsprisen — formen för det allmännas ekonomiska stödjande av tjurföreningsverksamheten — gjorts beroende av vederbörande tjurs inköpspris. De höga tjurprisen kunna emellertid enligt motionärernas förmenande också bero därpå, att tillgången på stamboksförda kor, som äro lämpliga som tjurmöd-

rar, är för liten. Motionärerna förorda därför en stamboksföring på bredare bas. På denna punkt avser denna motion samma syfte, som i första hand föranlett förstnämnda båda motioner.

Lantbruksstyrelsen vill till en början framhålla, att motionärens ovan citerade uttalande, att vederbörande premieringsnämnd på förhand skall hava givit sitt förord till inköp av viss tjur, för att denna skall få av tjurföreningen inköpas, för så vitt föreningen vill komma i åtnjutande av bidrag utav allmänna medel, knappast står i full överensstämmelse med gällande bestämmelser. Den enda bestämmelse, som här kan åsyftas, är stadgandet i kungörelsen den 18 maj 1934 (nr 147) om inskränkning under kalenderåret 1934 av den med statsmedel understödda verksamheten för nötboskapsavelns främjande, 2 §, att premieringsnämnd skall biträda tjurförening vid anskaffande av lämplig tjur.

Lantbruksstyrelsen vill med anledning av vad i denna motion vidare anförts framhålla, att gällande bestämmelser om bidrag till tjurföreningsverksamheten synas hava varit till gagn och verkat i den riktning, som avsetts eller att tjurföreningarnas möjlighet att anskaffa ett gott tjurmaterial skulle ökas. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att efterfrågan på bättre tjurar härigenom ökats och att detta bidragit till det jämväl enligt Lantbruksstyrelsens förmenande relativt höga prisläget för tjurar. Att emellertid sänka detta prisläge på bekostnad av tjurföreningarnas möjlighet att på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodose sitt tjurbehov, finner Lantbruksstyrelsen knappast lämpligt. Föreligger en verklig brist på erkända tjurar av tillfredsställande produktionsvärde, synes denna brist om möjligt böra botas genom ökad produktion av tillfredsställande tjurmaterial. Den av Lantbruksstyrelsen här ovan såsom önskvärd framhållna utredningen åsyftar ett klarläggande av även denna fråga.

Lantbruksstyrelsen har sig icke bekant, att förbudet mot att föra talan mot premieringsnämnds beslut i fråga om belöningars tilldelande m. m. medfört några direkta olägenheter. Bestämmelsen har givetvis tillkommit i syfte att förhindra okynnesöverklagande av premieringsnämnds beslut och för att giva premieringsnämnderna större auktoritet.

Liknande bestämmelse gäller jämväl i fråga om annan statsunderstödd djurpremiering. Endast lagarna om hingst- respektive galtbesiktningstvång innehålla stadgande om rätt till överklagande av premieringsnämnds beslut. För övrigt torde det av motionären avsedda syfte icke kunna nås allenast genom borttagande av direkt förbud mot överklagande av premieringsnämnds beslut. Talan mot dylikt beslut torde knappast med framgång kunna föras, därest särskilda bestämmelser icke samtidigt meddelas om den ordning, vari ett överklagande skall ske. Tilläggas må, att det skulle komma att möta stora svårigheter för en central besvärinstans att meddela beslut i ett dylikt besvärsmål, som måhända som regel skulle påkalla besiktning på ort och ställe av vederbörande djur. Enligt Lantbruksstyrelsens förmenande torde den ifrågasatta ändringen i förevarande avseende medföra större olägenheter än fördelar.

Lantbruksstyrelsen har i åberopade skrivelse den 5 september 1934 anført i huvudsak följande om övervakning av kontrollföreningsverksamheten.

Trots skärpning av de utav lantbruksstyrelsen fastställda grunderna för ledning och övervakning av den allmänna kontrollverksamheten hade erfarenheten visat, att stora svårigheter föreläge att göra den föreskrivna överkontrollen fullt effektiv. Särskilt yppade sig svårigheterna inom så-

dana hushållningssällskaps områden, där kontrollföreningsverksamhetens omfattning icke möjliggjorde särskild överkontrollassistents anställande utan överkontrollen utövades av annan tjänsteman såsom bisyssla. Styrelsen hade allt mer och mer styrkts i sin uppfattning, att stort behov föreläge av kraftigare åtgärder för att åstadkomma en så vitt möjligt effektiv kontroll över denna för landets mjölkproduktion viktiga verksamhet.

Lantbruksstyrelsen ville därför föreslå, att hushållningssällskapen ålades att för ifrågavarande överkontroll anlita särskilt anställda överkontrollassistenter med uteslutande uppgift att verkställa dylik kontroll. En sådan anordning torde dock icke kunna genomföras, med mindre hushållningssällskapen bereddes bidrag av statsmedel till kostnaderna härför. Sammanlagda antalet kontrollföreningar i landet hade under kontrollåret 1932/1933 uppgått till 931. På grund av det växlande antalet kontrollföreningar inom de olika hushållningssällskapens områden kunde varje sådant område icke lämpligen utgöra verksamhetsområde för en överkontrollassistent. En reglering härutinnan bleve därför nödvändig. Denna reglering borde ske så, att en överkontrollassistents verksamhet som regel borde omfatta högst 75 kontrollföreningar. I enlighet härmed skulle för hela riket erfordras 13 överkontrollassistenter.

Kostnaderna för överkontrollassistenternas verksamhet borde till lika delar bäras av staten och de olika hushållningssällskapen. Med en beräknad kostnad av 6,000 kronor för varje befattningshavare, resekostnad däri inräknad, skulle sammanlagt för ändamålet erfordras 78,000 kronor. Statens andel härav, 39,000 kronor, skulle motsvara ett årligt bidrag av 40 kronor per kontrollförening.

1933 års mjölk- och mejeritredning (herrar B. v. Stockenström, ordf., samt Abel Andersson, L. Nannesson, C. Henning Nilsson, J. Birger Platon och A. R. T. Söderlund) har i den 27 december 1934 avgivet betänkande och förslag rörande kontrollföreningsverksamhetens organisation framlagt följande förslag.

Utredningen har beträffande den lokala ledningen av ladugårdskontrollen föreslagit, att denna såsom hittills måtte tillkomma hushållningssällskapen. Utredningen förordar därjämte, att inom de olika hushållningssällskapen genomföres en centralisering av kontrollföreningsverksamheten på det sätt, att inom varje sällskaps område tillsättes en styrelse för hela verksamheten inom området. Nämnda styrelse finner utredningen lämpligen böra erhålla en sådan sammansättning, att vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott utser $\frac{2}{3}$ och medlemmarna i de under styrelsen sorterande föreningarna $\frac{1}{3}$ av ledamöterna, vilkas antal föreslås böra fastställas av hushållningssällskapet. Genom en dylik centralisering — som redan på vissa håll praktiserats — anser utredningen kunna vinnas ett bättre utnyttjande av de anställda kontrollassistenternas arbetskraft med ty åtföljande minskning och jämnare fördelning av kontrollkostnaderna, vilken sistnämnda omständighet givetvis i sin tur är ägnad att stimulera en ökad anslutning till kontrollföreningsverksamheten. I detta sammanhang föreslås vidare, att genomförd centralisering uppställas som villkor för att statsbidrag skall kunna utgå till kontrollföreningarna inom ett visst område. Den lokala styrelsen bör enligt utredningens förslag handhava kontrollens organisation och ledning samt verka för densammans utbredning inom styrelsens område ävensom genom överkontrollant övervaka kontrollarbetet i de fall, då överkontrollen ej överlåtits på kontrollnämnden.

I avseende å övervakningen av kontrollassistentens arbete har nämligen utredningen helt anslutit sig till lantbruksstyrelsens förut omförmålda,

i skrivelse den 5 september 1934 framlagda förslag om anställande hos hushållningssällskapen av 13 överkontrollassistenter med rätt för sällskapen att på vissa villkor åt kontrollnämnden uppdraga anordnandet av överkontrollen.

Utredningen, som även upptagit till behandling frågan om kontrollföreningsverksamhetens centrala ledning, har i denna del funnit sig böra föreslå, att kontrollnämnden ombildas till ett i tekniskt avseende ledande och övervakande organ för hela landets kontrollföreningsverksamhet. Förslaget innebär, att kontrollnämnden — som skall sortera under lantbruksstyrelsen — skall bestå av 7 ledamöter, av vilka en, som tillika skall vara ordförande, utses av nämnda ämbetsverk. Av de övriga ledamöterna böra lantbrukshögskolans styrelse, styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, hushållningssällskapens ombud samt avelsföreningarna för svensk låglandsboskap samt svensk röd och vit boskap utse vardera en, varjämte avelsföreningarna för röd kullig svensk lantras och fjällras gemensamt skola välja en ledamot. Inom nämnden skall utses ett arbetsutskott på tre personer för handläggningen av löpande ärenden. Statskonsulenten i boskapsskötsel bör vara sekreterare i nämnden. Nämndens främsta uppgift skall vara att verka för kontrollverksamhetens utbredning och rationalisering samt de erhållna kontrollresultatens utnyttjande inom mjölkproduktionen och avelsarbetet. Utöver den allmänt övervakande befogenheten skall det åligga nämnden att direkt genom hos nämnden anställda överkontrollanter leda och övervaka elitkontrollen samt avgöra, vilka besättningar, som böra ifrågakomma för denna kontroll. Nämnden skall vidare hava att utfärda för kontrollföreningsverksamheten erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Föredragande *departementschefen* har i proposition nr 203 till 1935 års riksdag angående understöd åt kontrollföreningsverksamheten förklarat sig icke vara beredd att då föreslå åtgärder i detta avseende. Till stöd härför har departementschefen dels åberopat budgetära skäl dels ock framhållit, att anställandet hos hushållningssällskapen av särskilda överkontrollassistenter, till vars avlöning m. m. statsbidrag skulle utgå, rent organisatoriskt sett borde bedömas i samband med föreliggande frågor om utökning på andra områden av hushållningssällskapens konsulentverksamhet.

I motionerna I: 309 av herr *von Heland* och II: 535 av herr *Westerdahl m. fl.* har hos 1935 års riksdag hemställts om anslag för genomförande av lantbruksstyrelsens förslag beträffande övervakning av kontrollföreningsverksamheten.

Jordbruksutskottet har i utlåtande nr 70 år 1935, när den slutliga prövningen av lantbruksstyrelsens förslag borde ske i samband med lösandet av hela frågan om kontrollföreningsverksamhetens lokala och centrala ledning, icke ansett sig kunna tillstyrka motionärernas anslagsyrkande.

Riksdagen har godkänt utskottsutlåtandet (skr. nr 243).

Departementschefen har sedermera i 1936 års statsverksproposition (nionde huvudtiteln, punkt 60) av enahanda skäl som tidigare funnit lantbruksstyrelsens i samband med anslagsäskanden till 1936 års riksdag upprepade förslag till medelsanvisning för anordnande av överkontroll icke heller nu kunna genomföras.

Utskottet.

För den sedan flera årtionden fortgående statsunderstödda premieringen och stamboksföringen gälla numera bestämmelserna i reglementet den 15 juni 1922 (nr 302). Stamboksföringen är därigenom ordnad uti en huvudavdelning och en förberedande avdelning omfattande 4 à 5 klasser, envar för sin korsningsgeneration. I den förberedande avdelningen stamboksföres endast hondjur, fallet efter i huvudavdelningen stamboksförd fader. Tjurar införs blott i huvudavdelningen och skola vara fallna efter i samma avdelning stamboksförda föräldrar.

För att efter dessa stamboksregler kunna nå fram till ett hondjursmaterial berättigat att tjäna till underlag för produktion av stamboksgilla tjurar kräves alltså en genom minst fem generationer fortgående korsning med rena tjurar. Motionärerna framhålla, att vägens längd till detta mål synes hava medfört, att tillslutningen till den förberedande avdelningen gått allt mer tillbaka, så att stamboksföringen för närvarande ej ens omfattar 4 % av landets kreatursstock.

Till belysande härav må följande siffror anföras:

Antal stamboksförda nötkreatur åren 1926 och 1927 samt 1933 och 1934.

År	K l a s s R		K l a s s			K l a s s e r n a			
	Tjurar	Kor	S	I	II	III	IV	V	
1926.....	1,796	4,277	1,426	5,555	4,205	4,172	2,808	1,087	
1927.....	1,767	4,313	1,447	5,313	4,654	3,934	3,144	1,008	
Summa	3,563	8,590	2,873	10,868	8,859	8,106	5,952	2,095	
1933.....	1,881	5,231	343	2,870	2,659	2,142	2,565	1,011	
1934.....	1,834	5,837	413	3,152	2,806	2,218	2,561	874	
Summa	3,715	11,068	756	6,022	5,465	4,360	5,126	1,885	

Skillnad 1926/27—1933/34.

Antal	+152	+2,478	-2,117	-4,846	-3,394	-3,746	-826	-210
------------	------	--------	--------	--------	--------	--------	------	------

Beräknat antal stamboksförda djur i livet åren 1928—1934.

	Handjur	Hondjur	
		Klass R	Klasserna S—V
1928	8,040	18,540	70,900
1929	8,220	16,640	66,500
1930	8,390	16,050	63,300
1931	8,405	16,540	62,650
1932	8,430	17,900	61,400
1933	8,330	18,840	56,400
1934	8,050	20,240	53,870

Inom huvudavdelning uppställas vissa krav med avseende på avkastningen av de kor, som kunna godkännas som mödrar till stamboksgilla tjurar, krav som dock icke överstiga vad som i medeltal presteras inom medelgoda bruksbesättningar. Tillgången på stamboksförda tjurar med verkligt framstående härstamning med avseende på avkastningen är emellertid knapp och understiger efterfrågan. Priserna å dessa äro därför även höga. De statsunder-

stödda tjurföreningarna, för vilka det är nödvändigt att endast använda stamboksförda tjurar, äro givetvis angelägna att vid inköp av tjur förvärva en sådan, som kan antagas förärva en förbättrad produktion bland föreningens hondjur. De i detta hänseende sämre tjurarna kunna väl förvärvas till lägre pris, men kunna ock med avseende på väntad förärvning i produktionshänseende vara osäkra eller till och med ägnade att inom besättningar med god avkastning i detta hänseende verka direkt nedsättande.

Bland hondjuren, som stamboksföras inom de förberedande klasserna eller som kunna vara därtill berättigade, finnas många utmärkta mjölkdjur, ofta även väl kvalificerade i fråga om exteriör och härstamning, förtjänta att tagas tillvara som tjurmödrar, något som emellertid inom den nuvarande stamboksföringens och premieringens ram ej kan ske. Ett värdefullt avelsmaterial blir sålunda utan tvivel i många fall outnyttjat.

Motionärerna hava med fog framhållit, att med den dominerande betydelse, som mjölkproduktionen har inom vår kreatursskötsel, hondjur, ägnade att i dessa avseenden föra aveln framåt, så långt som möjligt böra utnyttjas, vilket borde kunna ske därigenom att de finge komma till användning som tjurmödrar även om de ej nått upp till R-klass. Institutets för husdjursförädling föreståndare har i sitt yttrande över motionerna framhållit, att enligt vid institutet verkställd utredning krävet på minst fem generationer för godkännande av kor som tjurmödrar icke kunde med fog upprätthållas.

Inom våra kontrollföreningar finnes ett stort antal utmärkta mjölkkor redovisade, vilka bättre än som nu sker kunde komma till nytta inom aveln. Det vore förtjänt av utredning och överbägande på vad sätt ett sådant bättre utnyttjande av dessa djur kunde möjliggöras och på lämpligt sätt organiseras. En förutsättning härför är emellertid att kontrollföreningarnas verksamhet och uppgiftsmaterial underkastas erforderlig kontroll för att erhålla den auktoritet, som kräves för dess utnyttjande i berörda hänseende.

Utskottet håller alltså före att de frågor, som i motionerna I: 110 och II: 378 framförts i anslutning till de synpunkter, utskottet här givit uttryck åt, böra bliva föremål för en ingående och objektiv utredning samt föranleda de åtgärder med avseende på förändrade grunder för stamboksföring och premiering av nötboskap, som av utredningen kunna föranledas.

Beträffande härefter motionen II: 268 och frågan om upphävande av stadgandet i § 16 i förutberörda reglemente nr 302/1922 om förbud att överklaga premieringsnämnds beslut så har lantbruksstyrelsen framhållit, att detta skulle medföra större olägenheter än fördelar. Utskottet ansluter sig till denna mening. Motionärernas uttalande, att premieringsnämnd kan ålägga tjurförening att köpa en tjur, som föreningen icke önskar förvärva, samt också förhindra ett förvärv, som föreningen anser önskvärt, torde såsom lantbruksstyrelsen anmärkt icke stå i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Den åsyftade bestämmelsen i 2 § kungörelsen nr 147/1934 ålägger endast premieringsnämnd att biträda tjurförening vid anskaffande av lämplig tjur. Vad motionärerna i övrigt anfört i fråga om stamboksföring och premiering av nötboskap torde få anses hava blivit besvarat i det föregående.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen i anledning av motionerna I: 110 och II: 378 ävensom II: 268 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning i anslutning till vad utskottet anført i frågan om ändrade grunder för stamboksföring och premiering av nötboskap samt vidtagna åtgärder, vartill utredningen kan föranleda; samt
- 2) att motionen II: 268 i övrigt icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 maj 1936.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, August Nilsson, Carl Eriksson, Tjällgren, Bengtsson, Jacob Hansson, Elof Andersson* och *Mannerskantz*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Uddenberg, Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Hagman* och *Osberg*.
